تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى كەڭىنەن ورستەتۋ كەرەك

(باسى 1 ـ بەتتە)

تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ىشكەرلەي ورستەتۋ نەگزندە جاسالعان جانە اتقارلعان دۇرس لۋشيان مەن باعىت ـ ساياساتتار پارتيامزدىڭ تاريحي ىرقتىلقتى مىقتاپ يگەرىپ، حالقتى باستاپ تاريحي ۇلى ىستەردى ۇزدكسز جاراتۋنا وراي جاراتتى.

اماليات داۋنىڭ ماڭگى شەگى بولمايدى، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ماڭگى توقتامايدى. مەملەكەتتى قۇدرەتتەندرۋ قۇرلسنىڭ، ۇلتتى گۇلدەندرۋدىڭ جاڭا جورىعندا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ سندى اسل مۇرادان قايتكەندە اناعۇرلم ويداعىداي پايدالانىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدىڭ جاڭا داۋردە جاڭا شۇعلا شاشۋنا وراي جاراتۋعا بولادى؟ ٴداۋر مەن حالق كومۋنيستەردىڭ جاڭا جاۋاپ بەرۋىن كۇتۋدە.

(1)

"ٴىسز قزمەت ورنڭزدا ىستەتىپ وترعانڭز گاز شام با، كارەسن شام با، الدە باسقا دا جارىقتاندرۋ جابدعى ما؟"

"ماشينانى ارناۋلى جۇمسشى جالداپ ٴسۇرتىپ ـ تازالاتاسزدار ما، الدە ماشينانى ىستەتىپ وترعان جۇمسشى جۇمس كۇنندە اقسز ٴسۇرتىپ ـ تازالاي ما"؟

"تۇندە جۇمس ىستەيسزدەر مە"؟...

بۇل 140 نەشە جلدىڭ الدندا ماركستىڭ فرانسيا جۇمسشلارنىڭ قزمەت، تۇرمس جاعدايىن تەكسەرۋ ٴۇشىن جاساعان «جۇمسشلاردى تەكسەرۋ كەستەسندەگى» سۇراۋلار، ٴبارى وتە ناقتى، وتە جاناسمدى.

بەينە ماركس ايتقانداي: "قوعامنىڭ قازرگى جاعدايىن تۇسنبەيتن ادام وسى قوعامدى اۋدارۋعا تالپىنعان قوزعالستى جانە وسى توڭكەرستىك قوزعالستىڭ جازبالاردا بەينەلەنۋىن ٴتىپتى دە تۇسنبەيدى". تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ — ماركسيزم كلاسسيك جازۋشلارنىڭ دۇنيەنى تانۋداعى، دۇنيەنى وزگەرتۋدەگى ماڭزدى ٴادىسى. ماركسيزم تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ نەگزندە جارىققا شىققان ٴارى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ نەگزندە ۇزدكسز دامىعان.

«كاپيتالدى» جازۋ ٴۇشن، ماركس 40 جلعا تاياۋ ۋاقىت كاپيتاليستىك قوعامعا جان ـ جاقتى، جۇيەلى، يكەمدى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگزىپ، 2000نان استام ەكونوميا ٴبلمى شعارمالارن وقىپ، 4000 تۇرلدەن استام گازەت ـ جۇرنال جينادى، تاعى ۇنەمى زاۋودتارعا، اۋل ـ قىستاقتارعا بارىپ سول جەردىڭ وزنندە تەكسەرۋ جۇرگزدى. ەنگەلس 21 اي ۋاقىت جۇمساپ انگليادا كەڭ كولەمدى ٴارى تەرەڭ تەكسەرۋ جۇرگزىپ، زاۋودتارعا، كەندەرگە جانە جۇمسشلاردىڭ وتباسلارنا بارىپ جاعداي ۇعىسىپ، جۇمسشى، شيپاگەر، وقىتۋشلارمەن كەڭ كولەمدە دوستاسىپ، قىرۋار سەنمدى ماتەريال جيناپ، «انگليا جۇمسشى تابنىڭ قازرگى جاعدايى» اتتى وشپەس تۋندسن جازىپ شقتى.

پارتيامزدىڭ تاريحىن اشىپ قاراساق، كوپتەگەن شۇعلالى نازاريالىق جاسامپازدىقتاردىڭ، ىقپالى تەرەڭ كوپتەگەن كەلەلى شەشمدەردىڭ قاي ـ قايسىسى دا تەرەڭ دە تىڭعىلىقتى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە تامىر تارتقان. شكۇمىنان تيان ـ انمنعا، شيڭيە جولىنان فۋشيڭ جولىنا دەيىن پارتيامزدىڭ باسىپ وتكەن جولىندا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە باسا ٴمان بەرۋى پارتيانىڭ داڭقتى ٴداستۇرى مەن تاماشا ستيلىنە اينالىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى بارىنشا ورىستەتۋ پارتيامزدىڭ حالقىقا باسشىلىق ەتىپ جەڭىستەرگە ۇزدكسز قول جەتكىزۋىنىڭ ماڭىزدى اسىلىنا اينالدى.

"قىزىل تۋدى قاشانعا دەيىن ۇستاپ تۇرۋعا بولادى" دەگەن كۇمان جونىندە ماۋ زىدۇڭ جولداس جۇڭگونىڭ بايتاق جەرىن تياناق ەتە، جۇڭگونىڭ مەملەكەت جاعدايىن يگەرە وتىرىپ "جۇڭگونىڭ قىزىل اكىمياتى نە ٴۇشىن ٴومىر ٴسۇرىپ تۇرا الادى" دەگەن كەلەلى ماسەلەگە علمي جاۋاپ بەرىپ، "ۇشقىننان جالىن قاۋلايدى" دەيتىن سەنىم كومۋنيستەردىڭ جۇرەگىنەن تەرەڭ تامىر تارتتى.

"جاڭا دۇنيە قۇرۋ" دەگەن تاقىرىپ الدىندا، پارتيامىز كەڭ كولەمدى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ورىستەتىپ، جاۋ مەن ٴبىزدىڭ ارامىزداعى قايشىلىق پەن حالىق ىشكى جاعدايداعى قايشىلىقتى قاتاڭ ايىرىپ جانە دۇرىس ٴبىر جايلى ەتىپ، ەلىمىز سوتسياليزم قۇرىلىسىنىڭ 10 ٴىرى قاتىناسىن دۇرىس ٴبىر جايلى ەتىپ، جۇڭگونىڭ مەملەكەت جاعدايىنا ۇيلەسەتىن سوتسياليستىك قۇرىلىس جولى جونىندە ىزدەنىس جاساپ، پارتيا حالىققا باسشىلىق ەتىپ سوتسياليستىك توڭكەرىس جانە قۇرىلىس بارىسىندا وزگەشە جاسامپاز نازاريالىق تابىسقا جانە زور جەتىستىككە قول جەتكىزدى.

"قانداي سوتسياليزم قۇرۋ، سوتسياليزمدى قالاي قۇرۋ كەرەك" دەگەن ٴداۋىر سۇراۋى الدىندا، پارتيامىز تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ىشكەرىلەي ورىستەتىپ، شىندىقتى ٴىس جۇزىنەن ىزدەۋگە، بارىندە ٴىس جۇزىندىكتى شىعار ٴتۇيىن ەتۋگە تاباندى بولىپ، پارتيا مەن مەملەكەتتىڭ قىزمەت ٴتۇيىنىن ەكونوميكالىق قۇرىلىسقا ويىستىرۋ، رەفورما جاساپ، ەسىك اشۋدى اتقارۋ تاريحي شەشىمىن جاساپ، رەفورما جاساۋ، ەسىك اشۋدىڭ جانە سوتسياليستىك وسىمالداندىرۋ قۇرىلىسىنىڭ جاڭا ٴداۋىرىن اشتى.

جاڭا داۋىرگە كىرگەندە، شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ قىزمەتىنە باسا ٴمان بەرىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى پارتيامىزدىڭ علمي شەشىم جاساۋداعى ماڭىزدى نەگىزى، بۇقارامەن بايلانىس جاساۋداعى ماڭىزدى جولى، قىزمەتتى ويداعىداي ىستەۋدەگى ماڭىزدى ٴادىسى، ستيلدى جاقسارتۋدىڭ ماڭىزدى بۋىنى ەتىپ، بۇكىل پارتيادا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى بارىنشا ورىستەتتى. پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان كەيىن شىعارىلعان ورتالىقتىڭ 8 ٴتۇرلى بەلگىلەمەسىنىڭ 1 ـ تارماعى — "تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى جاقسارتۋ". پارتيانىڭ بۇقارالىق لۋشيان تاربيەسى اماليات تىق قيمىلىنان تارتىپ، "ۇشتە قاتاڭ، ۇشتە ناقتى بولۋ" ارناۋلى تاقىرىپتىق تاربيەسىنە دەيىن، "ەكىنى ۇيرەنۋ، بىردە تولىمدى بولۋ" ۇيرەنۋ تاربيەسىنەن "اۋەلگى ماقساتتى ۇمىتپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ" نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەسىنە دەيىن، پارتيا تاريحىن ۇيرەنۋ تاربيەسىنەن تارتىپ، شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىن ۇيرەنۋ، دايەكتىلەندىرۋ نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەسىنە دەيىن ٴار رەتكى پارتيا ىشىندەگى شوعىرلى ۇيرەنۋ تاربيەسىنىڭ بارىندە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جونىندە ايقىن تالاپ قويىلىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ويداعىداي ىستەۋ ماڭىزدى مازمۇن ەتىلدى.

پارتيانىڭ كۇرەس بارىسىنا قايىربالا قاراساق، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ — ۇلكەن اۋقىمعا كوز جەتكىزەتىن "تەلەسكوپ"، قيىن ماسەلەلەردى شەشەتىن "التىن كىلت"، علمي شەشىم جاسايتىن "تاعان"، ستيلدى جاقسارتاتىن "قايراق تاس". قاي كەزدە بۇكىل پارتيا جوعارىدان تومەنگە دەيىن تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە باسا ٴمان بەرىپ ٴارى وعان تاباندى بولىپ جانە كۇشەيتسە، پارتيانىڭ قىزمەت شەشىمى مەن جەتەكشىلىك باعىتى وبيەكتيۆ ٴىس جۇزىندىككە ۇيلەسسە، پارتيانىڭ ٴىسى ٴساتتى دامىتىن بولادى.

ماۋ زىدۇڭ جولداس كەزىندە بىلاي دەپ اتاپ كورسەتكەن: "جۇڭگونىڭ توڭكەرىستىك كۇرەسىنىڭ جەڭىسى جۇڭگوداعى جولداستاردىڭ جۇڭگونىڭ جاعدايىن تۇسىنۋىنە ارقا سۇيەيدى".

"جۇڭگونى ٴتۇسىنۋ" دەگەن نە؟ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ — ماركسيزمنىڭ نەگىزگى قاعيدالارىن جۇڭگونىڭ ناقتى ٴىس جۇزىندىگىمەن، جۇڭحۋانىڭ تاڭداۋلى ٴداستۇرلى مادەنيەتىمەن ۇشتاستىراتىن كوپىر جانە دانەكەر. "ەكى ۇشتاستىرۋدى" جۇزەگە اسىرۋدا ماركسيزمنىڭ جۇڭگوشالانۋىنىڭ، زامانالانۋىنىڭ جاڭا دەڭگەيىن اشۋدا باستان ـ اياق تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى العى شارت جانە نەگىز ەتۋ كەرەك.

ماۋ زىدۇڭ جولداس "تەكسەرىپ زەرتتەمەگەندەردىڭ سويلەۋ ۇقىعى جوق" دەگەن كەلەلى تاقىرىپتى ورتاعا قويعانىنان دىڭ شياۋپيڭ جولداس تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى "ماڭگىلىك، ٴتۇبىرلى قىزمەت ٴادىسى ەتۋ كەرەك" دەپ اتاپ كورسەتكەنگە، ونان باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ "تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ پارتيامىزدىڭ اسىلى، ٴتۇرلى قىزمەتتەردى جاقسى ىستەۋدەگى نەگىزگى ونەر" دەگەن تەرەڭ بايىمداۋىنا دەيىن، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە باسا ٴمان بەرىپ، نازاريانى اماليات پەن بىرلەستىرۋگە تاباندى بولىپ، ماركسيزمدىڭ تۇرعى، كوزقاراس، ادىستەن پايدالانىپ اماليات بارىسىنداعى ماسەلەلەردى جاسامپازدىقپەن شەشۋ "جۇڭگو كومۋنيستىك پارتياسىنىڭ نە ٴۇشىن ىستەي الاتىندىعى" شەشۋشى قۇپيا سيقىر بولىپ تابىلادى.

(2)

نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيە ورىستەتىلگەنىنەن بەرى باس شۋجي شي جينپيڭ ٴجيى ـ ٴجيى ىشكەرىلەي تىڭعىلىقتى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزۋدە الدىمەن ۇلگى كورسەتتى. گۋاڭدۇڭدا كاسىپورىنعا، پورتقا، اۋىل ـ قىستاققا ىشكەرىلەي بارىپ، جۇمىسشىلارمەن، شارۋالارمەن، كاسىپورىنشىلارمەن، علىم ـ تەحنيكا قىزمەتكەرلەرىمەن، ت . ب شىنايى اڭگىمەلەسىپ، گۋاڭدۇڭنىڭ قايتكەندە "جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسىمالداندىرۋ قۇرىلىسىن ىلگەرىلەتۋدە الدىڭعى لەكتە جۇرۋىنە" ايقىن باعىت نۇسقادى؛ حەبەيدە قۇرىلىس ورنىن ارالاپ، پورتتى كورىپ، الەۋمەتتىك اۋماققا بارىپ، حالىق تۇرمىسىن سۇراستىرىپ، ەكى رەت اڭگىمە ٴماجىلىسىن باسقارىپ اشىپ، جوعارى ولشەمدە، جوعارى ساپادا شيۇڭ ـ ان جاڭا رايونى قۇرىلىسىن ىلگەرىلەتۋدى، بەيجيڭ ـ تيانجين ـ حەبەيدىڭ سايكەسە دامۋىن ىلگەرىلەتۋدى اقىلداسىپ جوسپارلادى؛ بەيجيڭدە جۇڭگو مەملەكەتتىك باسىلىم سارايىن جانە جۇڭگو تاريح زەرتتەۋ اكادەمياسىن كوزدەن كەشىرىپ، مادەنيەتتى جالعاستىرۋ، دامىتۋ اڭگىمە ماجىلىسىنە قاتىناستى ٴارى ماڭىزدى ٴسوز سويلەدى؛ ىشكى موڭعۇلدا جاراتىلىستىق قورىققا، وسى زامانعى اۋىل شارۋاشىلىعىنان ۇلگى كورسەتۋ باقشا رايونىنا، ورمان الاڭىنا، سۋ يگىلىگى تاراۋلارىنا، ت . ب ىشكەرىلەي بارىپ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، شولەيتتەنۋدەن جالپىلىق ساقتانۋ ـ تىزگىندەۋدى كۇشەيتۋ جانە "ٴۇش تەرىستىك" سياقتى ٴتۇيىندى ەكولوگيالىق ينجەنەريا قۇرىلىستارىن ىلگەرىلەتۋ اڭگىمە ٴماجىلىسىن باسقارىپ اشتى ٴارى ماڭىزدى ٴسوز جاريالادى؛ جياڭسۋدا ونەركاسىپ باقشا رايونىنا، كاسىپورىنعا، تاريحي مادەنيەت كوشە ـ اۋماقتارىنا، علمي تاجىريبەحاناعا، ت . ب بارىپ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، "ەكونوميكاسى قۋاتتى، حالقى باي، ورتاسى كورىكتى، قوعامدىق وركەنيەت دەڭگەيى جوعارى" جاڭا جياڭسۋدىڭ وسىمالداندىرۋ قۇرىلىسىنىڭ جاڭا تاراۋىن اقىلداسىپ، جوسپارلاپ جازدى؛ سىچۋاندا گۋاڭيۋان، ديياڭ سياقتى جەرلەردە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، جاڭا داۋىردە سىچۋاندى باسقارۋدىڭ، سىچۋاندى گۇلدەندىرۋدىڭ تاعى دا تىڭ ساتىعا كوتەرىلۋىن ورنالاستىرىپ ىلگەرىلەتتى... باس شۋجي شي جينپيڭ ٴار جولعى جاندى دا ەگجەي ـ تەگجەيلى "تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ساباعىمەن" قالىڭ پارتيا مۇشەلەرىن، كادرلاردى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ويداعىداي جۇرگىزۋگە، ىستەردىڭ دامۋىن ىلگەرىلەتۋگە تاربيەلەپ، جەتەكتەپ، نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەنى ۇزدىكسىز تەرەڭدەتتى، ناقتىلاندىردى.

اماليات ەڭ جاندى ساباقحانا، ارەكەت ەڭ پارمەندى ۇلگى. دابيەشان تاۋلى رايونىنان چينلىڭ ـ باشان قويناۋىنا دەيىن، حۋاڭحى وزەنى جاعاسىنان چاڭجياڭ وزەنى جاعاسىنا دەيىن، زاۋود، كەن، كاسىپورىنداردان اتىز باسىنا دەيىن، كوشەلەردەن قاراپايىم وتباسىلارىنا دەيىن... پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزگەن اياق ٴىزى چاڭجياڭ وزەنىنىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىندە قالدى. قارلى بوراندى ەلەمەي، لايساڭ جەردى كەشىپ، جاعدايدى ۇعىسىپ، شىن سوزگە قۇلاق ٴتۇرىپ، ناقتى جاعدايدى تەكسەرىپ، جاقسى ٴادىس ـ شارالاردى اقىلداستى. باس شۋجي شي جينپيڭ ٴوز باسىنان ونەگە كورسەتىپ، ٴبار ىسكە ٴوزى كىرىسىپ، بۇكىل پارتيادا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە، ىشكەرىلەي تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە شەبەر بولۋعا باسا ٴمان بەرۋ شۇعلالى تيپتىك ۇلگىسىن ورناتتى. تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ارقىلى قىزمەتتى اقىلداسىپ جوسپارلاۋ جانە ىلگەرىلەتۋ — باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ ەل باسقارۋداعى ايقىن ەرەكشەلىگى، شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىنىڭ ۇزدىكسىز بايۋىنىڭ، دامۋىنىڭ ماڭىزدى قوزعاۋشى كۇشى.

نە ٴۇشىن تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋگە باسا ٴمان بەرۋ كەرەك؟ قايتكەندە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ويداعىداي جۇرگىزۋگە بولادى؟ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ تابىستارىن قايتكەندە ويداعىداي پايدالانۋعا بولادى؟ ۇزاق جولدى باسىپ كەلە، باس شۋجي شي جينپيڭ تەرەڭ وي جۇگىرتتى، ۇزاققا كوز جىبەردى، شىنايى يگەردى: ماڭىزدىلىعىنا توقتالعاندا، "تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇمىس ىستەۋدىڭ نەگىزى، ٴىس تىندىرۋدىڭ جولى" ەكەندىگىن اتاپ كورسەتتى، "دۇرىس شەشىمنىڭ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدەن ايرىلا المايتىندىعىن، دۇرىس دايەكتىلەندىرۋدىڭ، تياناقتاندىرۋدىڭ دا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدەن ايرىلا المايتىندىعىن" باسا دارىپتەدى؛ ٴادىس ـ امالعا توقتالعاندا، "حالىقتى ۇستاز تۇتۋدى، حالىقتان ۇيرەنۋدى" تالاپ ەتتى، "ماتەرياليستىك دياլەكتيكانى ۇيرەنۋدى جانە پايدالانۋدى"، "تيپتىك ماسەلەلەردى تەكسەرىپ ـ زەرتتەۋگە شەبەر بولىپ، ٴىس جۇزىندىك جاعدايدى قانىق ٴبىلۋدى، تولىق مەڭگەرۋدى"، "قۇبىلىستان ٴماندى كورۋگە شەبەر بولۋدى، ماسەلەنىڭ ناقتى ٴمانىن يگەرۋ، قايشىلىقتىڭ زاڭدىلىعىن يگەرۋ قابىلەتىن جوعارىلاتۋدى" باسا دارىپتەدى؛ تەكسەرۋ ولشەمىن ايقىن نۇسقاپ كورسەتتى، "قوعام جاعدايىن، حالىق رايىن انىق بىلگەن ـ بىلمەگەندىگىنە، ٴىس جۇزىندىك ماسەلەلەردى شەشكەن ـ شەشپەگەندىگىنە قاراۋ كەرەك"؛ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ستيلىن جاقسارتتى، "نەگىزگى ساتىعا بارۋ، ونان دا ماڭىزدىسى، زەيىنىن نەگىزگى ساتىعا اۋدارۋدى" اتاپ كورسەتتى، "وين قويۋ تۇرىندە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزبەۋ، كورىنىس تۇرىندە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزبەۋ، قول ۇشىمەن ىستەپ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزبەۋدى"، "فورماشىلدىقتان، تورەشىلدىكتەن اۋلاق بولۋدى" تالاپ ەتتى؛ قىزمەتتىڭ ۇزاق ۋاقىت ونىمدىلىگىنە تالپىنعاندا، "تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى ۇدايىلاندىرۋدى" اتاپ كورسەتتى، "ٴار دارەجەلى باسشى كادرلاردان باستاماشىلدىقپەن تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزۋدى، ۇنەمى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزۋدى" تالاپ ەتتى... باس شۋجي شي جينپيڭ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدىڭ ماڭىزدىلىعىن، ٴمانىن، ارناسىن، ٴادىس ـ امالىن ەگجەي ـ تەگجەيلى بايىمداپ، پارتيامىزدىڭ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جونىندەگى نازارياسى مەن اماليatin ونان ارى بايىتىپ جانە دامىتىپ، بۇكىل پارتيانىڭ جاڭا داۋىردە تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى بارىنشا ورىستەتۋىنە، ٴتۇرلى قىزمەتتى ىلگەرىلەتۋىنە ايقىن قۇلشىنىس باعىتىن نۇسقادى.

قيىنعا قانات سەرمەدى، كەلەلى اقىلدى كوكەيدە ساقتادى. حۋناندا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزگەندە تۇڭعىش رەت "كەدەيلەردى دالمە ـ ٴدال سۇيەمەلدەۋدى" العا قويدى، جياڭسۋدا قىزمەت تەكسەرگەندە تۇڭعىش رەت "ٴتورتتى جاپپاي ورىنداۋ" ستراتەگيالىق ورنالاستىرۋىن العا قويدى، گۇيجوۋدا قىزمەت تەكسەرگەندە كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ ـ وركەندەتۋ قىزمەتى جونىندە "التى دالمە ـ ٴدال" نەگىزگى تالابىن العا قويدى، جاڭا دامۋ ارناسىن قالىپتاستىرىپ، بەيجيڭ ـ تيانجين ـ حەبەيدىڭ سايكەسە دامۋىن، چاڭجياڭ ەكونوميكالىق بەلدەۋىنىڭ دامۋىن، گۋاڭدۇڭ ـ شياڭگاڭ ـ اۋمەن ۇلكەن شىعاناق رايونى قۇرىلىسىن، چاڭجياڭ اترابىنىڭ ٴبىر تۇلعالى دامۋىن، حۋاڭحى وزەنى اعارىنىڭ ەكولوگيالىق ورتاسىن قورعاۋدى جانە جوعارى ساپالى دامۋىن ىلگەرىلەتتى... جاڭا داۋىردە قولدانعان ٴبىر قىدىرۋ ستراتەگيالىق سياساتتى شارالاردىڭ، اتقارعان ٴبىر قىدىرۋ وزگەرىس سيپاتتى اماليااتتاردىڭ، جۇزەگە اسقان ٴبىر قىدىرۋ سەرپىلىستىك ىلگەرىلەۋشىلىكتەردىڭ، قول جەتكىزگەن ٴبىر قىدىرۋ بەلگى سيپاتتى جەتىستىكتەردىڭ ٴبارى ـ بارىنە باس شۋجيدىڭ قايتا ـ قايتا ىشكەرىلەي تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزگەن جۇرەك قانى مەن اقىل ـ پاراساتى سىڭگەن. باس شۋجي شي جينپيڭنىڭ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ اماليااتى كومۋنيستەردىڭ شىندىقتا جۇڭگەنىن، ٴىس جۇزىندىكتى شىعار ٴتۇيىن ەتكەن باعالى قاسيەتىن ايگىلەدى، حالىقتى كوكەيدە ساقتاعان، حالىقتى باقىتقا كەنەلتكەن تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىگىن بەينەلەپ، زاڭدىلىقتى يگەرگەن، قيىن ماسەلەنى شەشكەن ەرەن اقىل ـ پاراساتىن كورسەتتى.

ماركس بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: "نازاريانىڭ ٴبىر مەملەكەتتە ىسكە اسىرىلۋ دارەجەسى نازاريانىڭ وسى ەلدىڭ قاجەتىن قاناعاتتاندىرۋ دەڭگەيىنە بايلانىستى". ەكونوميكانى ورنىقتىرۋ، دامۋدى جەبەۋ، كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الىپ، دوڭگەلەك داۋلەتتى قوعام ورناتۋ، ىندەتپەن شايقاسۋ، اۋىر اپاتتارعا قارسى اتتانۋ، وزگەرىسكە توتەپ بەرۋ، داعدارىستى شەشۋ... پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ پارمەندى باسشىلىعىندا، شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىنىڭ علمي جەتەكشىلىگىندە، جۇڭگو حالقى سانسىز قيىن وتكەلدەردى، حاۋىپ ـ قاتەرلەردى جەڭىپ، جەر ـ الەمنىڭ كوپتەگەن كەرەمەتتىن جاراتتى! اماليات مىنانى دالەلدەدى: شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسى — جۇڭگونىڭ رەال جاعدايىن تياناق ەتكەن، جۇڭگونىڭ تاريحىنا تامىر تارتقان زامانىمىزداعى جۇڭگو ماركسيزمى، 21 ـ عاسىر ماركسيزمى، جۇڭحۋا مادەنيەتى مەن جۇڭگو رۋحىنىڭ داۋىرلىك جاۋھارى، ول حالىق تۇرمىسىمەن جاناسقان، سۇيىسپەنشىلىككە تولى، حالىق قالاۋىنان شىققان علمي نازاريا، ماركسيزمنىڭ جۇڭگوشالانۋىنىڭ، زامانالانۋىنىڭ تىڭ شارىقتاۋىن جۇزەگە اسىرىپ، جاڭا داۋىردەگى پارتيا مەن مەملەكەت ىستەرىن دامىتۋعا ٴتۇبىرلى بويسۇنۋ ولشەمىن ازىرلەدى.

ٴبىر ۇلت ٴداۋىردىڭ الدىڭعى لەگىندە ٴجۇرۋ ٴۇشىن، نازاريالىق ويجەلىسىنەن ٴبىر ساتكە دە قول ۇزۋىنە، دۇرىس يدەيالىق جەتەكشىلىكتەن ٴبىر ساتكە دە قول ۇزۋىنە بولمايدى. شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسىن ۇيرەنۋ، دايەكتىلەندىرۋ نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەسىن ىشكەرىلەي ورىستەتىپ، پارتيانىڭ جاسامپاز نازاريالىق جاڭا ـ سانالى ۇزدىكسىز قارۋلاندىرىپ، اماليااتقا جەتەكشىلىك ەتىپ، قىزمەتتى ىلگەرىلەتسەك بولعانى، ٴبىز جاڭا جورىقتا تەڭدەسسىز قۇدرەتتى يدەيالىق كۇش ـ قۋاتقا جانە رۋحاني قوزعاۋشى كۇشكە يە بولا الامىز.

(3)

"تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى نەعۇرلىم ىشكەرىلەي جۇرگىزگەن سايىن، سولعۇرلىم كورەگەن بولىپ، ارقالاعان جاۋاپكەرشىلىگىمىزدىڭ اۋىر ەكەندىگىن سولعۇرلىم سەزىنەمىز". "كەڭەسەدە وتىرعاندا ماسەلەگە عانا تاپ بولامىز، نەگىزگى ساتىنى ىشكەرىلەي ارالاساق، بايقايتىنىمىزدىڭ بارلىعى ٴادىس". "بۇقارامەن ەتەنە بولعاندا عانا پارمەندى شارا تابۋعا بولادى"... كوپتەگەن پارتيالى كادرلاردىڭ تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدەن العان اسەرى بىزگە جاناما لاي مىنانداي وي سالادى: ۇرپاقتان ـ ۇرپاققا جالعاسقان اسىل ماڭگى ەسكىرمەيدى، جاڭا جورىقتا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدىڭ ماڭىزدىلىعى ٴتىپتى دە كورىنەكتىلەنەدى، جاڭا داۋىردە بۇكىل پارتيادا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى بارىنشا ورىستەتۋدىڭ ٴمانى ٴتىپتى دە تەرەڭ.

ٴداۋىر — يدەيانىڭ اناسى، اماليات — نازاريانىڭ قاينارى. شي جينپيڭ جاڭا ٴداۋىر جۇڭگوشا سوتسياليزم يدەياسى جاڭا داۋىردەگى ۇلى اماليات بارىسىندا تۋىندادى، اماليااتقا جەتەكشىلىك ەتۋ، اماليااتتى ىلگەرىلەتۋ بارىسىندا قۇدرەتتى اىقپات كۇشىن جانە اماليااتتىق ۇلى كۇشىن ايگىلەدى. بۇكىل پارتيادا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى بارىنشا ورىستەتۋ — پارتيالى كادرلاردىڭ وسى يدەيانىڭ نەگىزگى كوزقاراسىن، علمي جۇيەسىن جان ـ جاقتى، جۇيەلى يگەرۋىنە، وسى يدەيادا قامتىلعان دۇنيەگە كوزقاراستى، ٴادىسنامانى ويداعىداي يگەرىپ، ونىڭ تۇتاس بارىسىنا سىڭىرىلگەن تۇرعىنى، كوزقاراسقا، ادىسكە ويداعىداي تاباندى بولىپ جانە ودان ويداعىداي پايدالانىپ، پارتيانىڭ جاسامپاز نازاريالىق جاڭا ساياسي جاقتان شىنايى مويىنداۋدى، يدەيالىق جاقتان شىنايى مويىنداۋدى، نازاريالىق جاقتان شىنايى مويىنداۋدى، سۇيىسپەنشىلىك جاقتان شىنايى مويىنداۋدى ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، "ەكىنى تۇراقتاندىرۋدىڭ" شەشۋشى ٴمانىن تەرەڭ ٴتۇسىنىپ، "ٴتورت تانىمدى" كۇشەيتىپ، "ٴتورت سەنىمدى" بەكەمدەپ، "ەكىنى قورعاۋدى" ورىنداپ، باستان ـ اياق يدەيادا، ساياسيدا، ارەكەتتە شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىمەن وسكەلەڭ ٴبىر اۋىزدىلىقتى ساقتاپ، پارتيانى الماس قامالى جوق، قاشاندا جەڭىسكە جەتەتىن بەرىك قۇرىش ەتىپ بىرلىكتە شىڭداپ شىعۋعا پايدالى.

"ٴبىلۋ قانىق بولعان سايىن، ارەكەت تىڭعىلىقتى بولا تۇسەدى". تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ — دۇرىس تانىم ـ تۇسىنىككە يە بولۋدىڭ قاينار بۇلاعى. بۇكىل پارتيادا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋدى بارىنشا ورىستەتۋ — جاڭا داۋىردەگى جاڭا جورىقتا العا باسۋ جولىنداعى داۋىلدى تولقىندارعا، سىن ـ سىناقتارعا توتەپ بەرۋدىڭ، جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسىمالداندىرۋدى ىلگەرىلەتۋدىڭ پارمەندى شاراسى. جاپپاي سوتسياليستىك وسىمالداندىرعان قۇدرەتتى مەملەكەت قۇرىپ شىعۋ، ەكىنشى 100 جىلدىق كۇرەس نىساناسىن جۇزەگە اسىرۋ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىن جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسىمالداندىرۋ ارقىلى جاپپاي ىلگەرىلەتۋ — بۇكىل پارتيانىڭ، بۇكىل ەلدەگى ٴار ۇلت حالقىنىڭ جاڭا ٴداۋىردىڭ جاڭا جورىعىنداعى وزەكتى مىندەتى. بۇل بۇرىنعىلار ىستەپ كورمەگەن جاسامپازدىق ٴىس، ٴتۇرلى مەجەلى جانە مەجەلەۋ قيىن جاپا ـ ماشاقاتتارعا، حاۋىپ ـ قاتەرلەرگە، كەدەرگىلەرگە جولىعارىمىز داۋسىز. جاڭا داۋىردەگى جاڭا جورىقتا دۇنيە وزگەرىسىن، ٴداۋىر وزگەرىسىن، تاريحي وزگەرىستى علمي تانىپ، جۇڭگو سۇراۋىنا، دۇنيە سۇراۋىنا، حالىق سۇراۋىنا، ٴداۋىر سۇراۋىنا ويداعىداي جاۋاپ قايتارىپ، اساۋ تولقىنداردىڭ، ٴتىپتى، داۋىلدى تولقىنداردىڭ اۋىر سىناعىنان سۇرىنبەي وتۋگە ساقاداي سايلانىپ، جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسىمالداندىرۋدى ىستەرىن ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتۋدىڭ بارلىعى جوعارى ساپالى تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ ورىستەتۋ ارقىلى اۋقىم مەن قاعيدانى يگەرىپ، ۇزدىكسىز ماسەلەنى شەشۋدىڭ جاڭا تانىمىن، جاڭا وي جەلىسىن، جاڭا ٴادىسىن ورتاعا قويىپ، اناعۇرلىم ويداعىداي وزگەرىس جاعدايىنا توتەپ بەرۋدى، جاڭا وراي جەتىلدىرۋدى، جاڭا جاعداي اشۋدى قاجەت ەتەدى.

(جالعاسى 3 ـ بەتتە)